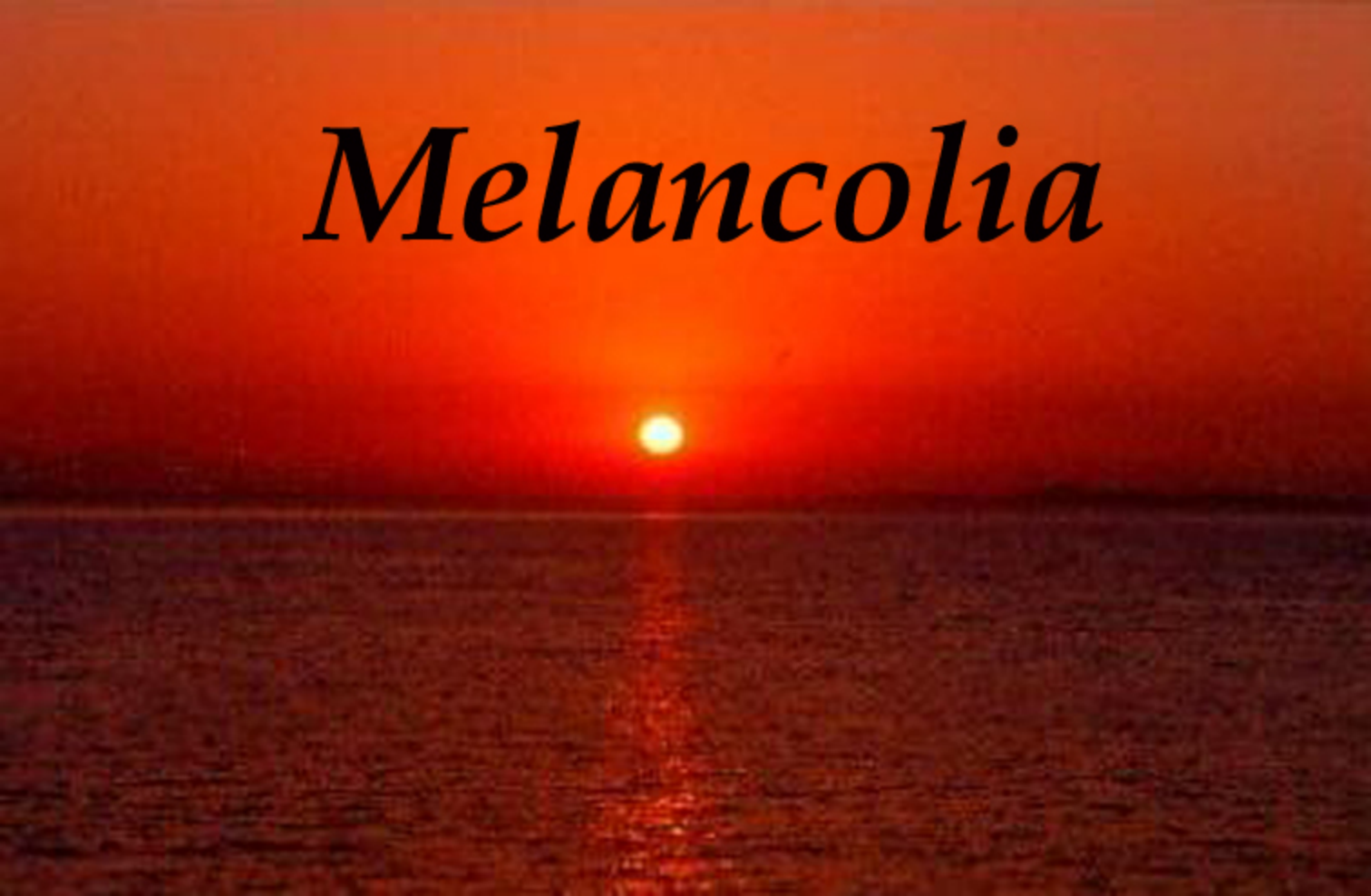

Melancholia

Melancholia

Dramatisering av Rudyard Kiplings första roman

av Christian Lanciai (2016)

Personerna:

Torpenhow, journalist

Dick Heldar, konstnär

En doktor

En sköterska

Madame Binat

George

Maisie

Fyra konstkritiker

Bessie

Breton, Dicks assistent

Ett fnask

Handlingen äger rum i östra Nordafrika samt i London under 1890-talet.

En pjäs om att kunna säga farväl till konsten när man inte längre räcker till för den.

Akt I scen 1. Sudan. Fullt ös på kriget.

Torpenhow Vad fan gör du här egentligen? Du är väl ingen krigsgalning heller?

Dick Tro det eller ej, men jag är här av samma anledning som du.

Torp. Arbetar du för någon tidning?

Dick Nej, jag arbetar bara för konsten.

Torp. Och vad har konst med krig att göra?

Dick Realismen! Det är här den finns! Blödande soldater! Dramatiska massakrer! Amputationer och bortskjutna ansikten! Dödens närhet! Verkligheten är aldrig så tacksam att fånga som i dödens närhet!

Torp. Du talar som en gam.

Dick Och du själv då? Frossar du inte i dina krigsdokumentationer? Vad lever du för om inte för din journalistik?

Torp. Det är mitt jobb. Jag sköter mitt jobb. Jag skriver för min tidning för att informera allmänheten om vad som pågår och hur det går.

Dick Men du får betalt för det. Du är åtminstone prostituerad.

Torp. Man måste ju leva. Även prostitution är ett yrke.
Dick Men jag är idealist. Det är skillnaden.
Torp. Får jag se. (*Torp. studerar några av Dicks skisser.*) De är bra. De lever. Du lyckas fånga verkligheten i dess mest levande ögonblick.
Dick Det är det som är meningen.
Torp. Gosse, du skulle kunna göra pengar på det här.
Dick Det blir en senare fråga.
Torp. Jag kan hjälpa dig. Hemma i London kan jag fixa en utställning.
Dick När kriget är över? Kriget går aldrig över. En stormakt som vi lever på att hålla krigen i gång.
Torp. Sudan är bara ett kapitel. Det tar slut.
Dick Vi får se. Jag har för mycket att göra här även om vi blir hemskickade.
Torp. Du är besatt av konsten.
Dick Ja, det är jag.
Torp. Så mycket att du riskerar livet för att få fånga en döende soldats sista slocknande livsögonblick.
Dick Det är poesi.
Torp. Nej, min vän, det är bara kärlek till livet, och för det är du värd all uppbackning.
Dick Så länge jag får arbeta är jag nöjd.
(*Torp. klappar honom på axeln, ger sig av vidare ut i striderna, medan Dick tecknar vidare med intensiot intresse.*)

Scen 2. Ett lasarett.

Doktor Han borde aldrig ha kommit hit över huvud taget.
Sköterskan Men han klarar ju sig?
Doktor Var det värt det? Att riskera livet i världens hetaste krigsskådeplats för att få teckna våldspornografier?
Sköterskan Det var hans val. Han tjänade ju sitt land samtidigt.
Doktor Med livet som insats. Han kunde ha blivit en av alltför många invalider.
Sköterskan Han verkar nöjd ändå.
Doktor Den mänskliga dumheten har inga gränser.
(*Dick rullas in med bandagerat ansikte.*)
Gratulerar till att nästan ha tagit livet av er.
Dick Det var inte jag.
Doktor Men ni riskerade livet i onödan och blev nästan av med det.
Dick Jag beklagar om jag gjort er besviken.
Doktor Ni får behålla det bara tack vare er tur. Det där sabelhugget hade kunnat kosta er synen.
Dick Jag har alltför mycket kvar att teckna och måla.
Doktor Allt jag kan säga är: Gör inte om det!

Dick Oroa er inte, doktorn. Jag har sett vad jag har sett och har nu stoff för många konstverk. Jag kommer bara att måla för resten av livet.

Doktor Det låter betryggande. Men ta det lugnt. Ansträng inte er synnerv för mycket.

Dick Vad skulle jag annars anstränga? Så länge jag ser tänker jag måla.

Doktor Ut med honom! (*Dick rullas ut.*) Han vet inte vilken tur han hade. Bara en millimeter djupare, och han hade varit blind om inte död.

Sköterskan Han tycks klara sig.

Doktor Tills vidare.

Scen 3. Port Said. Madame Binats lyckliga krog.

Liv och rörelse. Brokigt klientel bland fezer och beduiner, briter, soldater och lätta damer, alla mer eller mindre berusade, pianolamusik och god hjärtlig stämning.

Dick (bryter in) Champagne! Champagne!

Madame Vad går det åt er, master Dick? Har ni något att fira?

Dick (håller triumferande upp ett brev) Succé! Jag har fått en karriär!

George Vad går det åt dig, Dick? Är du berusad?

Dick Inte tillräckligt ännu. Se här! Det är vännen Torpenhow som skrivit till mig från London! Han har lanserat mig!

George (tar brevet och läser) "Kom tillbaka med detsamma! Du har slagit igenom! Kom!"

Dick Han sa att han skulle försöka göra vad han kunde för mig. Nu har han nästan fixat en utställning!

George För dina bloddrypande teckningars skull.

Dick Nej, för den levande realismen! Den kan göras mera levande genom konst än i verkligheten!

George Verkligheten är inte alltid vacker. Du förskönar den och glorifierar kriget.

Dick Nej, det handlar bara om dramatisering! Jag fångar verklighetens mest dramatiska ögonblick och förevigar dem! Annars försvinner de bara.

Madame Binat Gratulerar till framgången, soldat.

Dick Aldrig mera soldat! Hädanefter bara konstnär!

Binat Det låter bra.

George Så får vi inte se dig här mera.

Dick Inte efter mitt avskedskalas. Champagne! Jag bjuder alla på champagne!

(*Har klivit upp på bordet med flaska och glas, bjuder så många han kan, uppsluppen feststämning.*)

Akt II scen 1. London. En välinredd konstnärslägenhet.

Torp. (öppnar dörren och visar in Dick) Allt är ditt, Dick. Är du nöjd?

Dick Torp, gamle gosse, jag är överväldigad. Har jag verkligen gjort mig förtjänt av det?

Torp. Inte ännu, men vi vet att du kommer att göra det.

Dick Det är bara din förtjänst att det gått bra för mig.

Torp. Det är din konsts förtjänst och dess ärliga pathos. Du är äkta, Dick, och ingen amatör. Det är där det ligger.

Dick Nu kan jag börja arbeta.

Torp. Det är meningen. Vi ställer inga krav på dig, men vi har förväntningar.

Dick Den plattform du ger mig i livet blir min språngbräda.

Torp. Och du kan träffa Maisie igen. Ni är ju kolleger.

Dick Jag vet. Vi studerade ju för samma lärare i Frankrike, men även om jag älskar henne bör vi inte slå våra påsar ihop.

Torp. Varför inte?

Dick Konstnärer bör inte gifta sig med varandra. Se på van Gogh och Gaughin. De hotade varandra till livet till slut.

Torp. Ja, det är ett vilt yrke med risk för överdrifter.

Dick Vi lever bara för överdrifter. Det är de som ger det lilla extra som gör livet värt att leva. (en försiktig knackning)

Torp. (högt) Kom in!

Maisie (kommer försiktigt in) Jag hörde att du installerat dig, Dick. Var bara nyfiken på hur du hade det.

Dick Kom in, Maisie! Du blir vår första hedersgäst.

Maisie "Vår"?

Dick Torp bor mitt emot. Det är han som fixat lägenheten.

Torp. Vi räddade livet på varandra i Sudan, Maisie. Jag avbröt en jihadist när han försökte hugga huvudet av Dick, och Dick sköt ner min potentiella mördare.

Dick Om någon räddar livet på en annan är han ansvarig för den andres liv för resten av livet. Vi har båda råkat in i den skyldigheten.

Maisie Och därför hjälper Torp dig till framgång och inkomster.

Dick Det enda jag någonsin fruktat i livet är fattigdom, som jag minsann fått smaka på redan. Nu slipper jag det hotet mot mitt liv.

Maisie Medan Torp och hans syndikat profiterar av ditt arbete.

Dick Gärna det, så länge jag får arbeta. Det är inte mer än ett hederligt utbyte av tjänster, och dessutom hålls jag under armarna och slipper både frysa och svälta.

Torp. Hur går det med *din* konst Maisie?

Maisie Jag är aldrig nöjd, men det skall man aldrig vara.

Dick Så det så. Kan man inte bli bättre längre är det lika bra att sluta.

Torp. Konstens hårda villkor.

Dick Konsten kräver allt. Om man inte ger den allt är man ingenting.

Maisie Jag föredrar att tjäna den i ödmjukhet.

Torp. Ni har diametralt motsatta inställningar. Dick vill gå till överdrift i allt, medan du, Maisie, bara vill tjäna.
Maisie Och älska.
Dick Är det inte dags för en invigningsskål? (*häller upp tre glas champagne*) Skål för oss alla tre, för Maisies inspiration, för Torps hjälpsamhet, och för konsten!
Torp. För *er* konst!
Maisie För *din* konst, Dick.
Dick För arbetet! (*De skålar hjärtligt tillsammans.*)

Scen 2. Vernissagen. Konstkritikerna.

1 Han målar energiskt, men är det inte samma motiv hela tiden?
2 Precis min mening.
3 Det är virtuost måleri och psykologiskt träffande soldatporträtt men samtidigt ett oändligt ältande i blod och trasiga lemmar, våld och ensidig mordiskhet.
4 Kan han måla något annat?
2 Bra fråga.
3 Där är hans sponsor. Låt oss fråga honom.
4 Min bäste herre, vi undrade just om Dick Helder kan måla något annat än slagsmål och våld, blod och döende soldater?
Torp. Det får ni fråga honom om. Här är han nu.
Dick Vad är det om?
Torp. De undrar om du kan måla något annat än blodiga slagsmål och krigets våld.
Dick Det borde de veta vid det här laget, att jag målar vad jag blivit ombedd om, och så länge det ger mig pengar har jag ingen anledning att sluta med det.
1 Så ni målar bara för pengar?
Dick Jag målar för mitt uppehälle. Ingen vill vara fattig.
3 (*till de andra*) Han verkar tillfreds med sin våldsprostitution.
Dick Är inte livet i sig en prostitution? Vem säljer inte sitt liv och sin frihet för pengar? Vem offrar inte sin integritet för den tryggheten? Vad är kapitalism, som regerar hela världen, annat än ren prostitution?
4 Är ni då kommunist?
Dick Nej, jag vägrar befatta mig med politik. Jag är enbart målare, och som sådan är jag bara intresserad av realism.
3 Varför ägnar ni er då ensidigt åt livets fulaste sidor?
2 En bra fråga.
Dick Vad saknar ni i min utställning? Spänning? Dramatik? Vackra jungfrur? Idylliska landskap? Andra målar sådant tillräckligt. Jag behöver inte hjälpa dem. Jag håller mig till min egen stil, som är livets dramatik i dödens omfamning. Om ni inte ser någon brist i min realism har ni ingen rätt att klaga.
1 Han har rätt.

4 Kom, mina herrar. Vi har fått svar på tal. (*De fyra konstkritikerna skingras.*)

Torp. De fick så de teg.

Dick Men de har rätt, *Torp.* Det fattas något. Jag har aldrig målat en riktig kvinna.

Torp. Du kunde träna på *Maisie.*

Dick Nej, hon är för normal och konventionell. Jag behöver en kvinnlig motsvarighet till den hopplösa realismen på slagfältet.

Torp. Sök och ni skall finna.

Dick Jag finner henne nog.

Torp. Duger inte *Maisies* rödhåriga rumskamrat?

Dick Som lyckats göra mig svartsjuk på *Maisie*? Jag förstår inte varför hon behåller henne.

Torp. Här är *Maisie* själv.

Maisie (*kommer in*) Gratulerar till framgången, *Dick*!

Dick Tack, men det är ingen framgång.

Maisie Varför inte det? Du har blivit etablerad, du säljer, och allt vad du behöver göra är att fortsätta hålla samma stil med ursinniga krigsscener och ond bråd död.

Dick Just därför. Framgången har fyllt mitt måleri med ytlig tomhet.

Maisie Men du bad om framgången.

Dick Jag behövde den för att jaga bort mina spöken.

Maisie Och föredrar du nu dina spöken?

Dick Det var min fruktan för fattigdomen. Jag vill aldrig svälta eller finna mig utan bostad eller nödgas tigga mer. Men nu ser jag att just nöden frambringade min bästa konst.

Maisie Så är det alltid. Du kanske kunde få ut något av min nya modell.

Dick Vad är det med henne?

Maisie Hon är av nöden, direkt från gatan, rännstensrealism, hela livets elände, inget smink, ingen tillgjordhet, bara livets nakna sanning.

Dick Det är kanske just vad jag behöver för att komma vidare.

Maisie Jag kan tänka mig det. *Torp* känner henne.

Torp. Tänker du på *Bessie*?

Maisie Vem annars?

Dick Du har inte berättat för mig om henne.

Torp. Ett eländigt stycke, ingenting för en konstnär, en fallen kvinna och fullständigt oberäknelig men hederlig på sitt sätt. Och hon har temperament.

Dick Kan hon sitta modell?

Maisie Om du betalar henne.

Torp. Hon ligger hos mig nu och tar igen sig. Du kan träffa henne där.

Dick Har hon kommit för att stanna?

Torp. Du skämtar.

Dick Kom, *Maisie*, det är dags att vi går ut och tar någonting, så får du berätta mera om ditt fynd.

Maisie Ju mindre sagt om henne, desto bättre.

Dick Då blir hon verkligen intressant.
Torp. Du får inte bli arg på mig, Dick, men hon var i ett bedrövligt tillstånd, och jag gav henne din mat.
Dick Vad hade hon råkat ut för? Torskar? Rådbråkande kunder? Krogslagsmål?
Torp. Nej, hon är nog bara en avskedad tjänsteflicka som sett sina bästa dagar.
Dick Det har vi alla gemensamt. Men vad fick dig att ta hand om henne?
Maisie Vanlig mänsklig anständighet.
Dick Det är riskabelt. Sådana människor kan ruinera en. De kan sätta eld på din våning med att röka i sängen, de kan föra med sig dödliga sjukdomar, och det värsta av allt, man riskerar att aldrig bli av med dem.
Torp. Jag tror du skulle bli intresserad av hennes huvud.

Akt III scen 1. Torps lägenhet.

Bessie ligger på en öppen soffa och sover. Torp och Dick kommer försiktigt in.

Torp. Stör henne inte. Hon sover.
Dick Hon är då ingen skönhet precis.
Torp. Det har hon aldrig gällt för att vara heller.
Dick Hon hade varit fullkomligt ointressant om hon inte hade varit så illa medfaren.
Torp. Hon är seg. Det kan jag lova dig. Hon har lärt sig ett och annat.
Dick Det tror jag säkert. Alla lagar i rännstenens värld. Allt som gäller i slummen. En fallen kvinnas alla knep för att överleva.
Torp. Du har ingen rätt att slå en slagen kvinna.
Dick Det gör jag inte. Jag bara utvärderar henne.
Bessie (vaknar, till Torp.) Vad är det för en snuskhummer du fört med dig?
Torp. Det är min vän och krigskamrat, Dick Heldar. Han är bara målare.
Bessie Det kan du inbilla dig nån annan. Han ögnar mig ju som en obducent.
Dick Ni duger.
Bessie Vad duger jag till, din närgångne sutenör?
Dick Dina ögon räddar dig. Du lever.
Bessie Det tror fan det att jag lever trots allt och trots sådana som du. *(till Torp)* Vad fan skulle du släpa en torsk hit in för?
Dick Jag är ingen torsk. Jag vill bara måla er. Ni får ett pund för varje sittning. Ni behöver bara sitta tre dagar i veckan.
Bessie Vadå 'sitta'? Sånt gör jag bara på toaletten.
Torp. Han menar bara väl, Bessie. Han vill måla ditt porträtt. Det är allt. Du har ingenting att frukta av honom.
Bessie Och om han slår mig?
Dick Jag försäkrar dig, att jag aldrig har slagit en kvinna och aldrig ämnar göra det. Slåss gör jag bara i krig, liksom Torp här, och vi har lämnat alla krig bakom oss.

Bessie Så ni är såna där krigshjältar, som skryter med att ha slaktat så många människor som möjligt.

Dick Inte nu längre.

Bessie Försök inte. Ni är professionella mördare båda två som ursäktar era massmord med att de var i nationens namn och att ni bara lydte order.

Torp. Krig är krig, Bessie. Antingen lyder man order och massakrerar fienden, eller man blir massakrerad.

Bessie Men ni valde väl er så kallade krigstjänst frivilligt?

Torp. Vårt land behövde oss.

Bessie (skrattar rått och hånfullt) Ha! Det behövde sina lejda mördare för att kunna utveckla sin hänsynslösa imperialism! Och ni gick på den lätte! Ni lät er göras till mördare för att ni lät er förföras! Ni soldater är värre än prostituerade!

Dick Hon har rätt.

Bessie Vad hjälper det? Ni har er mördarkarriär bakom er, och ingenting kan göra era massmord ogjorda eller befria er från er skuld. Hur kändes det egentligen att genomborra era offers tarmar och hjärtan och förvandla dem till blodiga fontäner? Hur kändes det att hugga av deras huvuden levande? Hur kändes det i era magar efteråt när ni stod inför ett slagfält av bara ruttnande döende blodiga lik? Hur kändes det att vara slaktare av levande människor?

Dick Jag vill måla dig, Bessie. Ställer du upp?

Bessie Lovar ni att inte slå mig?

Dick Jag lovar.

Bessie Och får jag verkligen betalt bara för att sitta?

Dick Rundligt.

Bessie Jag har inget jobb, så jag har inget val.

Dick Så ska det låta.

Torp. Grattis, Bessie. Du har fått ett hederligt arbete.

Bessie Det undrar jag. Det känns knappast hederligt att få betalt bara för att sitta still och åbäka sig.

Dick Du behöver inte ens åbäka dig. Du behöver bara vara den du är.

Bessie Och tror ni verkligen att ni kan fånga mig på duk som den jag är när jag inte själv vet vem jag är?

Dick Då är det dags att du får en identitet.

Bessie Ska du klistra den på mig?

Dick Nej, men mitt porträtt av dig ska ge dig en karaktär som aldrig skall försvinna.

Bessie Det går inte. Jag är karaktärslös.

Dick Ska vi slå vad?

Torp. Jag slår vad om att Dick kan lyckas. Vågar du påstå motsatsen, Bessie?

Bessie Vad får jag om jag vinner?

Torp. Du kan inte vinna, men du får dubbelt betalt om du förlorar.

Bessie Då antar jag vadet. Det är ju på er egen risk.

Dick Jag har aldrig tvekat inför att ta risker.

Torp. Två mot en, Bessie, att vi alla tre vinner.

Bessie Vi får väl se. När ska jag börja?
Dick Genast! Kom över till mig, och vi sätter i gång!
Bessie Får jag betalt genast?
Dick Givetvis.
Bessie Kör för det då. Vi ses, Torp.
Torp. Lycka till, båda två. (*Dick och Bessie går.*)

Han har funnit sin kalasmodell. Lyckas han fånga hennes utmanande hån mot hela världen på duken har han en tavla för alla tider. Men han kan sina saker. Han är realist, och allt han behöver göra är att göra henne rättvisa.

Scen 2. Ett kafé.

Maisie sitter vid en kopp te när Torp kommer in.

Maisie Välkommen, Torp.
Torp. Visste du vad du gjorde när du skickade henne till mig?
Maisie Jag anade det.
Torp. Ingen man i världen skulle falla för en sådan kvinna, och bara en konstnär som Dick skulle ta sig an henne som konstnär.
Maisie Jag anade det. Han har en fallenhet för det extrema.
Torp. Han tror sig verkligen kunna göra något unikt av tavlan och lägger ner sin själ i den. Hur fann du henne?
Maisie Det var min rumskamrat som frågade mig till råds. "Vad skall vi göra med henne? Hon har inget jobb och är likgiltig för allt och skulle kunna gå i floden." "Då får vi väl hjälpa henne då," sade jag.
Torp. Och hon gjorde intryck på dig?
Maisie Jag såg genast att jag aldrig skulle kunna måla henne. Bara en man kunde göra det, men då hennes ansikte och dess saga borde bevaras innan det var sent skickade jag henne till er.
Torp. Hennes saga? Vet du något om den?
Maisie Det syns ju på henne. Hon har varit med om allt. Hon har säkert flera självmordsförsök bakom sig. Det brukar de ha. Hon kan inte gråta längre då hon har gråtit för mycket för tidigt. Allt hon kan göra är att skratta och det med hysteriskt hån åt hela livet.
Torp. Det är det hon gör. Det är det Dick vill måla.
Maisie Ja, han kan göra det. Han älskade alla excesser, såväl i krig som i kärlek och har som konstnär den rätta besattheten. Jag hoppas bara han inte går över gränsen.
Torp. Vilken gräns?
Maisie Vilken som helst. Han skulle inte tveka inför att överanstränga sig. Han har haft sina dryckesperioder och kan när som helst störta sig i en ny. Han älskar att frossa i allt mänskligt elände, och därför är Bessie som gjord för honom.
Torp. Det kan verkligen bli ett porträtt för alla tider.
Maisie Det blir det säkert. Har du beställt te?

Torp. Inte ännu. (*vinkar till sig en kypare och beställer*)

Maisie Det är bra att du bor så intill honom att du kan bevaka honom.

Torp. Är du orolig för honom?

Maisie Naturligtvis. Vi är ju barndomsvänner och gav varandra kärlekslöften redan som barn. Ingen av oss har brutit dem.

Torp. Och varför har ni aldrig gjort slag i saken?

Maisie För att vi båda blev konstnärer och ingen ville stå i vägen för den andra. Han har bara förakt för min konst, medan hans passionerade realism skrämmer mig

Torp. Varför?

Maisie Han tar i för hårt. Har han någonsin klagat inför dig över sina ögon?

Torp. Nej.

Maisie Som barn lekte vi med revolverar och sköt mot havets vågor, men ett skott gick av i misstag. Det var en bakladdning, och Dick fick allt krut i ögonen och kunde inte se ordentligt på flera dagar. Han har klagat över slöjor över ögonen ibland, och han har alltid varit rädd för att inte hinna med att måla allt vad han vill måla.

Torp. Han vill måla hela världen.

Maisie Och den har han nu funnit i Londons fallnaste kvinna.

Torp. Ett intressant experiment.

Maisie Det kan bli hans livs mästerverk. Det skulle jag gärna unna honom.

Torp. Det blir det säkert. Det verkar ofrånkomligt.

Maisie Hur klarar hon sig som modell?

Torp. De grälar hela tiden. Han provocerar henne hela tiden till att utgjuta sig i hån och gräl och förakt samtidigt som han gör allt för att få henne att skratta.

Maisie Det låter jobbigt.

Torp. Hon står inte ut och gör det bara för pengar.

Maisie En excentrisk modell.

Torp. Han hade inte kunnat få någon värre, men han älskar det.

Maisie Låt honom älska det så länge det varar.

Torp. Porträttet borde bli färdigt snart. Vad skall han göra sedan?

Maisie Den ständiga pinsamma frågan för varje konstnär, som ingen vill svara på eller ens tänka på så länge han har arbete kvar.

Torp. Låt oss gå och besöka honom och se hur långt han har kommit.
(*Han hjälper henne hövligt att resa sig och tar hennes arm när de går ut.*)

Scen 3. Dicks ateljé.

Dick (*vid staffliet*) Skratta, Bessie, skratta!

Bessie Vem fan tror du att du är? Tror du vem som helst kan skratta på befallning?

Dick Ingen kan skratta som du! Hela världens fördärvlighet finns i ditt hänskratt!

Bessie Som om jag inte visste det. Du får allt säga något roligt först.

Dick Nej, det är bara du som verkligen kan vara rolig här. Säg något roligt om tyske kejsarn.

Bessie Den fåntratten! Om någon inte är rolig här i världen är det han!

Dick Sä g något om hans mustascher eller förkrympta arm!

Bessie Han är en påfågel utan fjädrar som inbillar sig att han har fjädrar. Han är personifikationen av kejsarens nya kläder.

Dick Perfekt! Mitt i prick! Sä g något om vår drottning Viktoria!

Bessie Den satmaran! Ju mindre sagt om henne, desto bättre.

Dick Bör vi övergå till republik?

Bessie Ju förr, desto bättre, men det gör vi aldrig ändå.

Dick Sä g något om tsaren och det ryska kejsardömet!

Bessie Det sä ger allt om dem att de är besläktade med det brittiska kungahuset, där vi har blödarsjukan. Det finns inget hopp om något kungahus i Europa. Alla är lika blödiga, degenererade och inkompetenta.

Dick Det brittiska imperiet då? Finns det inget gott i världen?

Bessie Absolut inte och allra minst det. Vi är alla fördömda och särskilt alla imperier och kolonialmakter. Vi gör oss bara omöjliga och outhärdliga genom vår dryga odräglighet.

Dick Men sade inte Goethe, att vilken ordning som helst är bättre än oordning, och att ordning är viktigare än rättvisa?

Bessie Det kan naturligtvis inte bli någon rättvisa utan ordning, men med ordningen kommer också orättvisan.

Dick Du är fenomenal, Bessie. Du gör hela världen till åtlöje.

Bessie Som om den inte var löjlig nog redan.

Port. (kommer in) Hur går det med arbetet, Dick?

Bessie Vad fan lät du mig inte bo hos honom för? Han hjälpte mig och var god mot mig, men du är bara en förbannad slavdrivare.

Dick Nej, konstnär, och du får betalt för ditt frivilliga arbete.

Bessie Frivilligt? Vad fan? Du tvingar mig ju till det!

Dick Inte med våld.

Bessie Det är bara det som fattas. Jag skulle varenda sekund jag sitter här helst bara slå ihjäl dig men är hela tiden rädd att du ska slå ihjäl mig först.

Dick Hör här, Bessie, det här är ett ideellt arbete, och du hjälper mig med den kreativa processen, och det får du betalt för. Du har inget att klaga på. Upp med hakan.

Bessie (till Port) Så där håller han på hela tiden, undervisar mig om det heliga i hans konst, som om det var något storartat och oförgängligt, medan han bara leker och gör sig till och tvingar mig till kroniska kramper av stelhet. Jag får inte sluta grina, för då är han genast på mig, så risken är att grinet stelnar som på någon jävla skrattmänniska och att min flabbande döds-kalle grinar genom skinnet på mig.

Dick Det är det den gör! Låt den grina mera! Skratta och var glad! Låt din ursinniga glädje håna hela världen!

Bessie Det är ju det den gör, din kluddpajas. *(till Port)* Borde inte en som han stängas in bakom lås och bom bara för sitt eget och allmänhetens bästa?

Port. Vänta tills ditt porträtt är klart.

Bessie Han vill få mig lika galen som han själv är, och mitt porträtt av den totala galna skadeglädjen blir bara hans eget självporträtt.

Dick Men det blir bra! Det blir levande! Och det blir du! Ingen kommer att se någon annan än dig själv och ditt berättigade världshån! Du blir förevigad!

Bessie Som dödskalle.

Dick Nej, som den du verkligen är och ditt bättre jag! Du står över hela världen och är bättre än alla som missbrukar den!

Bessie Det blev jag för dess missbruk, då den bara missbrukade mig. Det önskar jag att jag kunde ge den betalt för.

Dick Ditt porträtt blir betalning för gammal ost!

Bessie Jo, jag tackar, och den gamla osten är du.

Port. Betalar han dig rundligt?

Bessie Alltid bara efteråt, när han är nästan nöjd med dagens arbete. Han tvingar mig gå som åsnan runt brunnen med att lura mig med att hålla moroten utom räckhåll.

Dick När porträttet är färdigt ska du få femtio pund.

Bessie Så där håller han på. Det är bara det att porträttet aldrig blir färdigt, för det blir aldrig tillräckligt dåligt, för den där galna konstnären ser hela tiden hur han kan göra det ännu jävligare.

Port. Du är inte nykter, Dick.

Dick Jag vet.

Bessie Han dricker jämt men ger ingenting åt mig. Han påstår att det håller honom på benen.

Port. Hur länge har han hållit på?

Bessie Sen han började. Han ser klarare när hans ögon simmar.

Port. Dick, hur tror du att du någonsin kan bli färdig med porträttet om du hela tiden dricker?

Dick Det är min enda chans.

Port. Hur så?

Dick Min syn blir sämre.

Port. Det är inte så konstigt. Du överanstränger ju dig hela tiden och tvingar dig att arbeta i skum belysning. Vila ögonen, och du ser bättre.

Dick Nej, då slocknar blicken.

Port. Vad menar du?

Dick Min enda chans är att hålla i gång. *(tar sig plötsligt för ögonen)*

Port. Vad är det?

Dick Det går över.

Bessie Han får sådana anfall hela tiden, och de kommer allt tätare.

Port. Har du varit hos en ögonläkare?

Dick Ja. *(sätter sig tungt ner)* Slut för idag, Bessie. Du kan gå hem. Port, ge henne en soveraign.

Port. *(ger henne ett mynt, och hon packar sig iväg genast, glad att komma ifrån)*

Vad sa han?

Dick I bästa fall sex månader.
Port. Sex månader vadå?
Dick Jag kan inte räkna med att få behålla synen i mer än högst sex månader.
Port. (*chockad först*) Men Dick, det är ju förfärligt! Är det därför du försöker måla ihjäl dig?
Dick Ja.
Port. (*vet inte vad han ska säga, försöker ta sig samman*) Din tavla är ett mästerverk. Det ser man redan.
Dick Jag vet.
Torp. Om du får det färdigt och om det så blir din sista tavla går du till konsthistorien.
Dick Jag vet. Därför vill jag få den färdig.
Torp. Du hinner. Allt du behöver göra är att ta det lugnt.
Dick Nej, det är det sista jag får göra. Då blir den aldrig färdig.
Torp. (*håller upp ett glas åt både sig och Dick*) Skål, gamle gosse.
Dick Håll mig försedd med whisky, så att jag kan hålla i gång, och jag kan kanske fortsätta måla även i blindo.
Torp. Skål på det. (*De skålar.*)

Scen 4. Caféet.

Maisie (*sitter vid en kopp te när Torp anländer*) Hur går det för honom?
Torp. Han satsar allt på porträttet, hela sitt liv, sin själ och sin syn.
Maisie Har han problem med synen?
Torp. Inte än så länge, men han dricker för mycket.
Maisie Han är passionerad. Det har han alltid varit.
Torp. I synnerhet som målare. Varför vill du inte besöka honom?
Maisie Jag är rädd för vad han håller på med. Om han får porträttet färdigt skall jag gärna skärskåda det, men så länge han håller på med det vill jag inte störa honom.
Torp. Är det för att du är kvinna?
Maisie Jag vill inte komma mellan honom och hans modell.
Torp. Hon är rent ut sagt bara ett stycke socialrealism.
Maisie Men likväl en kvinna. Varje kvinna har outtömliga och outrannsaktiga resurser.
Torp. Hon vill bara komma därifrån. Så fort han är färdig med porträttet försvinner hon.
Maisie Jag är inte så säker på det. Porträttet blir kvar.
Port. Han lägger ner i det en evighet som man inte finner ett spår av hos henne.
Maisie Tror du verkligen hon bara gör det för betalningen?
Port. Ja. Vad annars skulle hon göra det för?
Maisie Kanske något hopp om någon god vilja hos honom för hennes del.
Port. Då hoppas hon förgäves. Han ville ju inte ens låta henne stanna hos mig.

Maisie Varför inte det?
Port. Säg det. Jag förstår det inte själv.
Maisie Jag undrar just vad summan blir av detta århundradets porträtt.
Port. Det kommer att väcka sensation. Det lovar jag.
Maisie (ironiskt) Som Mona Lisa?
Port. Bättre upp. Mona Lisa är överklig och bara ler. Bessie är verkligheten själv och skrattar ut hela verkligheten.
Maisie Är det vad tavlan är? Ett enda stort asflabb?
Port. Som rymmer all bitterhet och besvikelse i hela världen. Tavlan är ett hån mot all mänsklig ävlan. Det är inte ens svart humor. Det är dödens eviga hångrin i levande tillstånd och i fulländad realism hos en levande kvinna.
Maisie Tavlan förskräcker mig redan.
Port. Vänta tills den är färdig.
Maisie Något säger mig att den aldrig kommer att bli färdig.
Port. Vi får se. (*De dricker te.*)

Scen 5. Ateljén.

Dick Skratta mera, Bessie! Skratta mera!
Bessie Jag kan inte skratta mera!
Dick Du måste!
Bessie Du är full!
Dick Jag vet. Därför måste du skratta mera, om inte för annat så åt mig.
Bessie Tror du inte jag försöker? Men du är mera grotesk än rolig.
Dick Rätt så! Håna mig! Förinta mig!
Bessie Det hjälper inte. Du blir inte rolig ändå.
Dick Det är inte jag som ska vara rolig. Det är hela vår absurda verklighet, som du med rätta ska förinta med ditt hånskratt!
Bessie Säg någonting roligt för omväxlings skull.
Dick Nej, det är bara du som är rolig.
Bessie Det är inte roligt att vara slavarbetare åt en patetisk galning som bara dricker.
Dick Jag dricker för att leva! Jag dricker för att måla!
Bessie Hur kan du måla när du bara ser mig skummare och skummare och bara själv blir sluddrigare och sluddrigare?
Dick Kom och se! Betrakta din egen spegelbild, tusen gånger mera anslående i verkligheten i din egen spegel! Jag har fångat ditt överjag!
Bessie (kommer ner och studerar porträttet) Dra på trissor. Ska det där vara jag?
Dick Vem annars?
Bessie Så glad har jag aldrig varit.
Dick Där ser du! Jag har överträffat dig själv!
Bessie Och så bitter har jag aldrig varit.

Dick Du har aldrig vågat vara så bitter som du verkligen är.

Bessie Jag har aldrig klagat. Jag har varit med om drypan ett antal gånger, jag har våldtagits upprepade gånger, jag har nästan blivit mördad åtskilliga gånger, men jag har aldrig klagat.

Dick Det är just det! Du har aldrig klagat! Du lever! Du är intakt med alla dina halsbrytande erfarenheter och bara skrattar åt dina tragedier! Det är det som är grejen!

Bessie Du ser det roliga i det men inte jag.

Dick Det fattas bara den sista lilla tillspetsningen och porträttet är klart. Sitt bara fem minuter till!

Bessie (återtär sin ställning) Och sedan fem minuter till. Och sedan en halvtimme till. Och sedan fem timmar till. Fan vad jag längtar efter slutet på den här maran!

Dick Ge dig bara till tåls! Jag lovar! (*tar sig för ögonen*) Strejka inte nu, mina ögons ljus, när jag nästan är i hamn!

Bessie Du är färdig.

Dick Nej, jag har bara börjat! Jag ska måla hela världens elände! Jag ska måla varje tiggare i East End! Jag ska måla varje invalid på kryckor! Jag ska måla döden själv och göra hans yttersta hångrin levande i världens mest jordnära och attraktiva kvinna!

Bessie Du är mera hysterisk än någon kvinna.

Dick Nej, jag är konstnär! Så! Det är färdigt! (*triumferar*) Tack, Bessie! Du har hjälpt mig till mitt mästerverk! Skåda resultatet! Det blir salongens triumf för i år!

Bessie (kommer ner och studerar porträttet) Är det verkligen färdigt?

Dick Ja, det är äntligen fullbordat! Jag vägrar att överarbeta det!

Bessie Så vad tänker du göra nu?

Dick Vad tror du? Jag har inte sovit på två veckor en enda rofylld natt. Jag har bara levt för porträttet. Är det inte makalöst?

Bessie Det är förryckt.

Dick Det är meningen! Drick och var glad! Du slipper komma hit mera! Nu ska du äntligen få betalt! (*tar fram plånboken*)

Bessie Du vill inte ha mig mera som modell?

Dick Du ville ju bara slippa mig hela tiden! Är du inte glad nu när det är över?

Bessie Jag vet inte.

Dick Här har du. (*ger henne en stor sedel*) Vill du ha mera så säg till.

Bessie Femtio pund.

Dick Är du inte nöjd?

Bessie Det är mer än vad jag någonsin tjänat förut.

Dick Vill du ha mer?

Bessie Det känns nästan oanständigt. Jag har ju bara suttit för dig. Du har aldrig begärt något av mig själv.

Dick Håll till godo! Jag älskar dig ändå.

Bessie Mig eller porträttet?

Dick Sådan du är i porträttet.

Bessie Gå och släng dig i väggen.

Dick Nej, jag måste vila ögonen och kroppen. Jag ser inte klart mera, och kroppen skriker efter vila. Ursäkta mig. Du hittar väl vägen ut själv.

Bessie Lita på det.

(Dick drar sig tillbaka ut ur ateljén. Bessie dröjer kvar.)

Ska det där vara jag, denna hånande mask av förakt med ett påklistrat gapskratt? En dödskalle kunde inte vara mera hårresande. Det är inte jag som skrattar. Det är Dicks jublande storhetsvansinne i hysterisk berusning över sin egen fåfänga. Och vad kallar han porträttet? Vad har han gett mig för namn eller titel? *(går närmare, läser)* 'Melancolia'. Vad är detta för ett groteskt skämt? Han har inte ens låtit mig behålla mitt namn? Och denna tavla skulle han göra succé med på salongen med ett annat namn än mitt! Nej, nu går det för långt. Han avskiljer mig från Torp för att ha mig som modell för sig själv, och så ger han sin tavla ett annat namn som om jag aldrig fanns. Nej, vet du vad, din galna konstnär, nu får du allt börja om från början igen! *(tar en pensel och stryker över tavlan, tar terpentin och häller över den och utplånar ansiktet och slutar inte förrän porträttet är helt oigenkännligt)* Där har du din melankoli! Slit den med hälsan! *(går därifrån rasande)*

Akt IV scen 1.

Dick *(vaknar påklädd i sin säng i fullt dagsljus, omtöcknad)* Jag måste ha sovit i mer än tolv timmar. Men varför är det så mörkt? Jag ser ingenting. Det borde ju vara dagsljus. *(familar sig upp ur sängen)* Det får inte vara sant. Jag hör ju gatubruset där ute. Det måste vara dag. Men jag ser ingenting. *(reser sig, griper omkring sig, famlar, blir alltmer förtvioletad)* Jag är blind! Jag är blind! Det får inte vara sant! Läkaren sade sex månader, men det har bara gått en! Det är orättvist! Torp! Torp! *(ropar)* Är du där? *(lyssnar. Inget ljud. Sansar sig.)* Men jag hann ändå bli klar med tavlan. Det är det viktigaste. Torp! Torp! *(ropar igen)* Han måste höra mig om han är hemma. *(Torp kommer in brådstörtat.)*

Torp. Vad är det, Dick? Har något hänt?

Dick Jag är blind! Jag kan inte se någonting! Det gick mycket snabbare än vad ens min läkare kunde förutse. Jag är stockblind! Jag ser ingenting!

Torp. Ta det lugnt, Dick. Det går kanske över.

Dick Nej, det går inte över. Det vet jag. Jag är färdig. Men jag blev i alla fall klar med hennes porträtt.

Torp. Alltid något. Fick hon betalt?

Dick Rundligt. Jag gav henne 50 pund. Det var det sista jag såg av henne.

Torp. Då kan hon inte klaga mera. Och tavlan blev klar?

Dick Mitt fulländade mästerverk! Led mig till staffliet! Jag hittar inte dit själv. Jag måste lära mig.

Torp. *(leder honom till staffliet)* Så du lyckades med henne i alla fall.

Dick Min svåraste modell. Avtäck porträttet och njut!

Torp. (avtäcker porträttet och får en chock)

Dick Nå, vad tycks?

Torp. (hämtar sig med svårighet) Ett mästerverk, utan tvekan, Dick. Fick hon se det?

Dick Naturligtvis fick hon se det!

Torp. Var hon inte nöjd?

Dick Jag vet inte. Hon fick betalt och gick.

Torp. (hämtar sig efter chocken) Du behöver vila, Dick. Du behöver sova och återhämta dig. Kanske blindheten går över om du sover bort den. Du har ju varit oavbrutet berusad i flera veckor. Du behöver sova ruset av dig. Kom, jag för dig till sängen.

Dick Jo, jag är verkligen mycket trött. Men säg, jag har väl lyckats med porträttet, eller hur?

Torp. Naturligtvis har du lyckats med porträttet. Det är enastående. Kom nu. *(lägger honom till rätta)* Sov nu.

Dick Tror du hon var missnöjd? Jag erbjöd mig att ge henne mera om hon ville ha. Men det verkade som om hon var motsatsen.

Torp. Fått för mycket betalt?

Dick Ja.

Torp. Då ska inte hon ha mera. Den saken är klar. Sov nu. Jag kommer tillbaka och tittar till dig, men framför allt, sov ut ordentligt.

Dick Tack, Torp. Det känns som om jag äntligen kunde få sova med gott samvete efter väl avslutat arbete. *(somnar genast igen)*

Torp. (drar sig därifrån) Han sover. Jag borde ha anat att hon skulle bli en katastrof. Hon har vunnit vadet men genom det mest orena tänkbara spel. Försynen har gjort honom blind i rätta ögonblicket i ett slag av barmhärtighet. Han får aldrig se tavlan, och må han aldrig få veta hur hon lönade honom för hans smicker. Detta är oerhört. Vad ska Maisie säga? *(går ut i bekymmersamma funderingar)* Jag kan inte berätta det för henne. Hon måste få se det själv.

Scen 2. Caféet.

Maisie (när Torp kommer in efter en stund) Är han färdig med mästerverket?

Torp. Ja, det blev färdigt.

Maisie Blev han nöjd med det?

Torp. Omåttligt. Hans livs mästerverk.

Maisie Jag trodde aldrig han skulle kunna genomföra det.

Torp. Du måste hälsa på honom, för hans egen skull, inte för tavlans skull.

Maisie Mår han inte bra?

Torp. Du får se.

Maisie Han har väl åtminstone slutat dricka?

Torp. Nej, han har inte slutat dricka.

Maisie Har han börjat på en ny tavla? Har han samma modell?

Torp. Nej, hon har slutat.

Maisie Då är alltså kusten klar.
Torp. Det kan man säga. Han behöver dig, Maisie, nu mer än någonsin. Du kommer att förstå det när du får se honom.
Maisie Vad är det som inte är bra?
Torp. Du får se.
Maisie (reser sig) Jag går dit genast.
Torp. Gör så. (*Hon går, och han döljer ansiktet i händerna.*)

Scen 3. Ateljén, mycket nergången, allt i oordning.
Det knackar försiktigt.

Dick (orakad, lufsig, oklädd och sluskig) Stig in!
Maisie (stiger in, får en chock) Dick!
Dick Är det Maisie? Du borde inte ha kommit hit.
Maisie Men vad har hänt?
Dick Ingenting. Jag har bara blivit blind.
Maisie (rusar fram till honom, omfamnar honom) Nej, du skämtar inte! Jag kan se att du inte kan se mig! Men när hände det? Kom det plötsligt?
Dick Direkt efter att jag fullbordat mitt livs porträtt. Jag gick och vilade mig efter äntligen avslutat arbete och vaknade upp blind.
Maisie Hade du inga förkänningar?
Dick Sedan årat. När det blev för svårt gick jag till slut till doktorn. Han gav mig sex månader. Det blev bara en.
Maisie Men du hann fullborda tavlan. Och du fick se den och var nöjd.
Dick Så långt räckte det. Sedan gick ridån ner med permanent blackout. Jag har försökt dricka mig tillbaka till synen, men det blev bara värre. Oordningen blev bara mera definitiv.
Maisie Jag kan se det.
Dick Nu får åtminstone alla andra glädje av tavlan även om min är konsumerad. Vill du se den?
Maisie Gärna.
Dick Du ville aldrig se den ofullbordad, men nu är den fullbordad. (*har tagit sig fram till staffliet och drar stolt av förhänget som blottar en fullkomligt demolerad tavla.*)
Maisie (får en chock)
Dick Inte sant? Den slår an, eller hur? Alla reagerar på samma sätt, slagna av häpnad.
Maisie (försiktigt) Och du kan inte se den själv?
Dick Jag har inte ens mörkerseendet kvar.
Maisie Men du fullbordade den och fick se den?
Dick Ja. Det var det sista jag såg.
Maisie Vem har sett den utom du och jag?
Dick Bara Torp. Han var lika bedövd av dess anblick som du.

Maisie Ingen annan?

Dick Jo, modellen, förstås.

Maisie Bessie?

Dick Ja. Hon var den enda som inte var imponerad.

Maisie När var hon sist här?

Dick När jag fullbordade tavlan. Jag gick och lade mig medan hon stannade kvar, men hon var färdig och ämnade gå genast.

Maisie Vad tyckte hon om tavlan?

Dick Hon hade den upp i halsen av förståeliga skäl. Hon var ju den svåraste av alla modeller, kunde inte sitta stilla, bara gräla, men det var utmaningen.

Maisie Dick, här ser ut som en svinstia, och du själv är mera ovårdad än ute i kriget. Här behövs en hjälpande hand.

Dick Torp har lovat skaffa mig en assistent.

Maisie Du vill inte ha mig?

Dick Maisie, du har ditt eget liv, och du har din konst kvar. Glöm mig. Jag är slut som konstnär och har bara min sista tavla kvar att leva på. Det sista jag vill är att belasta dig. Ursäkta min stolthet, men jag vill helst bara vara ensam.

Maisie Och läkarna ger dig inget hopp?

Dick Inget hopp. Synnerven har gått av. Redan svärdshugget i Sudan skadade den, och den tid jag haft sedan dess har varit på nåder.

Maisie Du är bara 25 år. Du har hela livet framför dig.

Dick Ja, är det inte ironiskt?

Maisie Nej, det är bara så förbannat orättvist och tragiskt.

Dick Jag vet. Därför vill jag bara vara i fred.

Maisie Finns det ingenting jag kan göra för dig?

Dick Ingenting. Gå nu, innan det blir pinsamt.

Maisie Det kan inte bli mera pinsamt, Dick. Det kan inte bli mera patetiskt och plågsamt, och det värsta är att det inte är ditt eget fel. Men jag finns alltid i din närhet, Dick, i synnerhet i ditt mörker.

Dick Tack, Maisie, gå nu, innan du börjar gråta.

Maisie (kan inte hejda sina tårar och skyndar ut)

Dick Port borde ha varnat henne, – men hade hon vetat det hade det kanske varit ännu värre. Nåväl, det är bäst som sker, och nu har jag bara kvar i livet att placera tavlan. Sedan har jag bara att leva på vad den kan inbringa. (sätter sig trött ner med huvudet mellan händerna) Mina ögon är så odugliga att de inte ens kan gråta mer. (börjar gråta torrt och behärskat men klagande och förtviolet) O Maisie, inte ens du kunde någonsin förstå hur ledsen jag är!

Scen 4. En gata.
Breton möter Bessie.

Breton Min herre vill gärna träffa er.
Bessie Men jag vill inte träffa honom. (*vill ta sig förbi. Han hindrar henne.*)
Breton Ni måste. Han insisterar.
Bessie Aldrig i livet. Han vill väl bara slå ihjäl mig.
Breton Inte alls. Han är blind.
Bessie Blind? Hur i all världen blev han blind?
Breton Han blev det plötsligt, men det var väntat. Han är helt ofarlig.
Bessie Men han är väl arg på mig?
Breton Varför skulle han vara det?
Bessie Men det går ju inte. En konstnär kan ju inte vara blind. Ni driver med mig.
Breton Inte alls. Jag lovar.
Bessie Låt gå då, men försöker han slå mig dunstar jag genast.
Breton Han vill bara träffa er. Han är fullkomligt ensam. Jag fick syn på er och kände igen er, och då sade han: "Jag måste gottgöra min dåliga behandling av henne. Nu får jag tillfället."
Bessie Kom då, så går vi. (*De går tillsammans och möter Dick, mycket förfallen.*)
Men så ni ser ut, Dick! Vad har de gjort med er!
Dick Ingenting. Jag kan dess värre inte längre åtgärda mitt eget utseende.
Bessie Men vad har ni då en betjänt till?
Dick Kom, Bessie, så går vi hem till mig. Vi har mycket att tala om.
Bessie Och Port?
Dick Han har rest till Sudan tillbaka till kriget. Jag är helt ensam.
Bessie Kom då, Dick, så får vi åtminstone snygga till er. (*tar honom under armen*)(*försiktigt*) Har ni tavlan kvar?
Dick Naturligtvis. Jag skiljs inte från den, lika litet som Leonardo ville skiljas från sin Mona Lisa.
Bessie Men ni har väl sett hur den ser ut?
Dick Naturligtvis. Jag har ju själv målat den.
Bessie Men när blev ni blind?
Dick Samma natt. Din tavla var det sista jag såg. När jag vaknade upp efter mästerverkets fullbordning efter en lång efterlängtdad sömn var jag blind och har så förblivit.
Bessie Du store tid!
Dick Säg inte annat.
Bessie Då har vi verkligen en del att prata om.
Dick Det gläder mig.
Bessie (till Breton) Har ni sett tavlan?
Breton Vilken tavla?
Bessie Inte de andra heller?

Breton Hans kamrat Portenhow har rest bort, och hans fästmö Maisie vill han inte se mer, om ni ursäktar uttrycket. Han vill vara ensam med sin olycka och sitt lidande. Ni är den första han har velat se.

Bessie Vilken sällsam försyn då att han inte kan se mig.

Breton Varför det? Ni tycks ju ha blivit fina damen.

Bessie Ja, jag har jobb och har kommit upp mig något tack vare hans pengar. Jag känner mig nästan skyldig.

Breton Till vad?

Bessie Till hans blindhet.

Dick Min kära Bessie, det är det sista någon alls är skyldig till. Ingen får känna skuld för en ren naturkatastrof.

Bessie Ändå är jag skyldigare än du tror. *(De går vidare.)*

Scen 5. Ateljén.

De kommer in.

Bessie (sätter händerna i sidan och inspekterar röran och osnyggheten nästan argt.)

Så här lever du alltså nu, i rena rättboet! Breton, laga genast te åt oss, så får jag prata med gentlemannen här. *(Breton ut.)* Dick, det här går inte. Så här kan du inte leva.

Dick Jag vet. Rekommenderar du självmord?

Bessie Om du inte kan se med dina egna ögon måste någon annan se åt dig. Breton bara lurar och utnyttjar dig. Jag kan genast se att alla dina värdeföremål har försvunnit härifrån.

Dick Det är knappast Breton själv men troligen hans fru.

Bessie Vad tänker du göra?

Dick Vad kan jag göra? Ingenting! Jag har funderat på att sälja tavlan, men det blir svårt att skiljas från det sista jag lyckades åstadkomma.

Bessie Sälja tavlan?

Dick Ja. Jag kan säkert få 500 pund för den. *(går ivrigt fram till staffliet, rycker bort skynket och presenterar den förstörda tavlan glädjestrålade för Bessie)* Se vårt mästerverk! Det är tack vare dig jag kunde måla det!

Bessie (skäms) Dick, jag tål inte se det. *(går fram och täcker igen det)*

Dick Tål du inte se dig själv?

Bessie Det är alltför mycket mig själv.

Dick Jag vet. Jag målade din själ, din överlägsna själ som var större än hela världen och som med rätta kunde skratta ut den och håna ihjäl den med alla dess tönterier.

Bessie Dick, jag förstörde tavlan.

Dick Vad säger du?

Bessie Jag var arg på dig och ville vara riktigt stygg. När du gått och lagt dig förstörde jag din tavla med terpentin och dina egna penslar. Det skrattande ansiktet är alldeles tomt och inte ens något ansikte längre.

Dick Vad säger du?

Bessie Jag säger vad jag säger, och du hör vad jag säger.

Dick (*blir djupt betänksam*) Då förstår jag Torps och Maisies bedövade reaktioner.

Bessie Kan du förlåta mig? Jag trodde du skulle börja om från början. Vem kunde ana att du skulle vakna upp blind?

Dick Allra minst jag. Men det betyder att jag är fri. Jag behöver inte bekymra mig mer. Jag är färdig med livet, med konsten, med allt!

Bessie Vad tänker du göra? Kan du förlåta mig?

Dick Du visste inte vad du gjorde. Det var bara dig själv du förstörde och min fåfänga. Nu är jag fri, och det är du som har befriat mig med att tala om sanningen för mig, vilket inte ens mina bästa vänner ville göra.

Bessie Vad tänker du göra?

Dick Jag tänker fira min befrielse från mig själv, från konsten, från allt. Jag tänker resa tillbaka ner till där allting började. Jag tänker meddela Torp min ankomst, och han kommer att möta mig. Allt kommer att bli bra.

(*Breton kommer in med teet.*)

Bessie Ta bort det, Breton. Det behövs inte längre.

Breton Inget te för någon av er?

Bessie Och du behövs inte heller längre, Breton. Dick ska resa bort.

Breton (*till Dick*) Är det sant, Sir?

Dick Ja, det är sant. Bär ut teet och ge det åt din fru.

Breton Som ni vill, Sir. (*bär ut teet*)

Bessie Honom ser du aldrig mer.

Dick Lika bra det. Jag kommer inte att sakna något av allt det jag lämnar bakom mig.

Bessie (*räcker honom handen*) Adjö, Dick. Gör det bästa av saken.

Dick Det är just vad jag tänker göra. Tack för att du hjälpte mig på traven.

Bessie Det var inte meningen.

Dick Men du gjorde det.

Bessie (*släpper taget och skyndar ut*)

Dick Alla flyr från mig. Det är bara jag kvar att ännu fly från mig själv.

(*slår sig ner och tänker*)

Akt V scen 1. (som akt I scen 3: Port Said)

Liv och rörelse, brokigt klientel bland fezer och beduiner, briter, soldater och lätta damer, alla mer eller mindre berusade, pianolamusik och god hjärtlig stämning, när Dick civilklädd kommer diskret stapplande in i vit kostym och vit hatt med käpp och mörka glasögon.

Ett fnask Du har visst kommit fel.

Dick Inte alls. Jag är hemma här. Detta är Madame Binats etablissemang.

Fnasket Vad gör en sån som du här? Jagar kunder?

Dick Madame Binat?

Fnasket Mamma! En gammal kund söker dig. (*Dick tar av sig glasögonen.*)

Binat (kommer in) Herre Gud, det är ju Dick, konstnären!

Dick Äntligen en som känner igen mig.

Binat Har du gått och blivit blind?

Dick Det ser inte bättre ut.

Binat En whisky åt Dick här! Jag bjuder! Han var en trogen stamkund!

Dick Skönt att det finns något här i världen som inte har förändrats.

Binat Hur bar du dig åt för att bli blind? Har du kommit för att stanna?

Dick Nej, jag ska vidare ut i öknen. Man väntar på mig där.

Binat Gamle Port?

Dick Just han och några till.

George (har fått syn på honom) Herre Gud! Det är ju Dick! (*banar sig fram*) Hur gick det med dina konstnärsdrömmar?

Dick Åt helvete som allting annat.

George Har du kommit för att begrava dig här?

Dick Precis. (*tar på sig glasögonen*) Det är det förnuftigaste en blind konstnär kan göra.

George Herre Gud, Dick, du har ju hela livet framför dig!

Dick Precis, och det är förstört från början. Port ska hjälpa mig vidare, har han lovat. En till, Binat!

Binat Självklart. (*Han får en whisky till.*)

Dick George, hjälp mig upp på bordet. Jag vill hålla tal.

George Kan du hålla balansen?

Dick Självklart. (*George hjälper honom upp på bordet. Allas uppmärksamhet väcks inför den blindes upptåg. En konstpaus, och han breder ut armen och ropar:*)

Champagne! Jag bjuder alla på champagne! Detta är mitt äntliga avskedskalas, och jag vill göra alla glada, så de minns mig väl som en som ville alla väl, så länge han fick leva! Champagne! (*Binat lyder genast, och det bjuds på champagne för alla som vill ha.*) Skratta och var glada! Detta är min avskedsföreställning! Det blir inte roligare eller lyckligare än så här! Skratta, Bessie! Håna livet med allt dess allvar och tillgjordhet! Det är bara dödens eviga skratt som förkunnar den verkliga sanningen och tiger om den med sitt eviga grin! Champagne! Mera champagne!

George Du är full, Dick.

Dick Jag vet, George, men jag kan bli fullare. Hjälp mig ner innan jag ramlar. Var är min käpp? (*George hjälper honom ner. Han får sin käpp och blir lugnare i stolen.*)

George Vad tänker du göra?

Dick Det undrar alla. Ta katten i svansen och köra. Min väg till friheten leder mig ut i öknen tillbaka till kriget och den oändliga friden och ensamheten där bortom, där jag ska börja om från början. Jag har inte ens *börjat* måla ännu.

George Port har talat mycket om dig. Alla känner till din historia.

Dick Det är bara slutet som fattas. Slutet gott, allting gott. Det räcker. Hjälp mig upp. Roligt att vara hemma igen. Här borde jag ha stannat och målat tills jag dog. Nu dog jag innan jag var färdig. Det spelar ingen roll. Allt är bara att skratta åt ändå.

George Kan jag hjälpa dig någonstans?

Dick Jag bor här intill på gamla hotell Skumrask. I morgon far jag vidare. Allt är ordnat. Port tar hand om mig.

George Är det säkert att du klarar dig?

Dick Ingenting är säkrare än det. Jag är ju blind och ser allt. So long, George!
(går ut vacklande med sin käpp)

Binat (till George) Han glömde oss i alla fall aldrig för framgången.

George Han visste vad han målade och är ett bevis på att de bästa tavlorna är de som aldrig blir färdiga. Vi får aldrig se honom bli färdig, men han ska alltid komma tillbaka.

Binat Han är välkommen.

(Festen fortsätter.)

24-31 mars 2016

Dramatisering av Rudyard Kiplings första roman *The Light that Failed* ("Ljuset som försvann") som han skrev vid 25 års ålder. Det är ingen munter roman precis utan snarare avskräckande och fränstötande genom sin hopplöst patetiska karaktär. Jag hade aldrig kommit på tanken att dramatisera den om jag inte fått se William Wellmans utomordentligt väl regisserade filmversion från 1939 med Ronald Colman i huvudrollen och Ida Lupino som den dynamiska dynamitarden Bessie, vilken film lyckas förbättra boken åtskilligt.